

Ημερίδα «Βιβλιοθήκες, Αρχεία και Πνευματική Ιδιοκτησία»

Δημόσιος δανεισμός και οι λαϊκές βιβλιοθήκες

Χριστίνα Κυριακοπούλου
MSc Cultural Management

Βιβλιοθηκονόμος/Κοινωνιολόγος

Πρόεδρος Ένωσης Ελλήνων Βιβλιοθηκονόμων & Επιστημόνων Πληροφόρησης
Διευθύντρια Πολιτισμού Παιδείας & Νέας Γενιάς Δήμου Καλλιθέας

Γιώργος Γλωσσιώτης
Βιβλιοθηκονόμος

Αντιπρόεδρος Ένωσης Ελλήνων Βιβλιοθηκονόμων & Επιστημόνων Πληροφόρησης

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΓΙΑ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ-10 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1948

- ΑΡΘΡΟ 19
Καθένας έχει το δικαίωμα της ελευθερίας της γνώμης και της έκφρασης, που σημαίνει το δικαίωμα να μην υφίσταται δυσμενείς συνέπειες για τις γνώμες του, και **το δικαίωμα να αναζητεί, να παίρνει και να διαδίδει πληροφορίες και ιδέες, με οποιοδήποτε μέσο έκφρασης, και από όλο τον κόσμο.**

Ν. 4481/2017 για τη Συλλογική Διαχείριση (1)

- **20.07.2017.** Δημοσιεύθηκε ο νόμος για τη Συλλογική Διαχείριση με αριθμό 4481/2017 (ΦΕΚ Α.100), με τίτλο: «Συλλογική διαχείριση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων, χορήγηση πολυεδαφικών αδειών για επιγραμμικές χρήσεις μουσικών έργων και άλλα θέματα αρμοδιότητας Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού».

Ν. 4481/2017 για τη Συλλογική Διαχείριση (2) – τι περιλαμβάνει

- Ενσωματώνει στην εθνική νομοθεσία την Οδηγία 2014/26/ΕΕ «για τη συλλογική διαχείριση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων καθώς και τη χορήγηση πολυμεδαφικών αδειών για επιγραμμικές χρήσεις μουσικών έργων στην εσωτερική αγορά» (ΕΕ L 84).
- Πραγματοποιεί ορισμένες τροποποιήσεις διατάξεων του ν. 2121/1993 (Α΄ 25), ενώ εισάγει και διατάξεις για την καταπολέμηση των προσβολών της πνευματικής ιδιοκτησίας στο διαδίκτυο.
- Εξαιρεί την εκπαιδευτική διαδικασία και τις σχολικές ή/και τις ακαδημαϊκές τους βιβλιοθήκες.

Λαϊκές (Δημόσιες/Δημοτικές) Βιβλιοθήκες

- Οι Βιβλιοθήκες αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της βασικής υποδομής για τη γνώση, τη μάθηση και τον πολιτισμό και την φιλαναγνωσία
- Απευθύνονται στο ευρύτερο κοινό και τους πολίτες (Δημόσιες, Δημοτικές, Κοινοτικές, Παιδικές, Βιβλιοθήκες Πολιτιστικών Συλλόγων ή Επιστημονικών Εταιρειών κ.α.)

Λαϊκές (Δημόσιες/Δημοτικές) Βιβλιοθήκες

- Ελεύθερη και απεριόριστη πρόσβαση στην κοινότητα στην οποία ανήκουν, χωρίς να γίνεται οποιοσδήποτε φυλετικός, ηλικιακός, εθνικός ή άλλος διαχωρισμός στους εν δυνάμει χρήστες
- Προώθηση της γνώσης και της πληροφόρησης και προάγει την πολιτιστική ανάπτυξη
- Ενίσχυση της δια βίου μάθησης και τις μεταβαλλόμενες ανάγκες πληροφόρησης

Δικαίωμα Δημόσιου Δανεισμού (ΔΔΔ): Οδηγία 92/100/ΕΟΚ, 2006/115 (1)

- Ο ΔΔ των έργων της διανοήσης και του πολιτισμού που φυλάσσεται στις βιβλιοθήκες είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με το έργο και την αποστολή των βιβλιοθηκών.
- Ορίζεται η διάθεση προς χρήση, για περιορισμένο χρονικό διάστημα, και όχι για άμεσο ή έμμεσο οικονομικό ή εμπορικό όφελος, όταν γίνεται από ιδρύματα που είναι ανοιχτά στο κοινό.
- Διαχωρίζεται από την έννοια της εκμίσθωσης που νοείται η διάθεση προς χρήση, για περιορισμένο χρονικό διάστημα και για άμεσο ή έμμεσο οικονομικό ή εμπορικό όφελος.

Δικαίωμα Δημόσιου Δανεισμού (ΔΔΔ): Οδηγία 92/100/ΕΟΚ, 2006/115 (2)

- Στην οδηγία της ΕΕ το 2006/115/ΕΚ, πέραν των άλλων, ένα κενό είναι και το γεγονός ότι δεν προβλέπει για το διαδανεισμό μεταξύ βιβλιοθηκών, όπως επίσης και για τον ηλεκτρονικό δανεισμό και αφήνει τα κράτη μέλη να επιλέξουν τον κατάλληλο τρόπο για να ενσωματώσουν τις παραπάνω περιπτώσεις στο εθνικό τους δίκαιο.

Βιβλιοθηκονομική κοινότητα: EBLIDA

Η EBLIDA υποστηρίζει:

- Την ευελιξία που παρέχεται στα κράτη μέλη να μετασχηματίσουν το αποκλειστικό δικαίωμα δανεισμού σε ένα απλό δικαίωμα αμοιβής, με την υποχρέωση αυτό να καταβάλλεται στους δημιουργούς.
- Να απαλλαγούν ορισμένες κατηγορίες ιδρυμάτων από την πληρωμή της αμοιβής, όπως οι προσιτές στο κοινό βιβλιοθήκες, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, τα μουσεία και τα αρχεία.
- Επίσης πιέζει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αναγνωρίσει ότι σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να είναι απαραίτητο να εφαρμοστεί η ευελιξία που παρέχεται στα κράτη μέλη να απαλλάξει, για πολιτιστικούς και εκπαιδευτικούς λόγους, τα προαναφερθέντα ιδρύματα από την πληρωμή της αμοιβής για το δανεισμό ορισμένων έργων.

Βιβλιοθηκονομική κοινότητα: IFLA (1)

- Η IFLA υποστηρίζει ότι οι αρχές του δικαιώματος του δανεισμού μπορούν να θέσουν σε κίνδυνο την ελεύθερη πρόσβαση στις υπηρεσίες των δημόσια προσιτών βιβλιοθηκών, υπονομεύοντας το δικαίωμα των πολιτών στην πληροφόρηση.

Βιβλιοθηκονομική κοινότητα: IFLA (2)

- **Χρηματοδοτικές αρχές**
Η πρόσβαση στις δημόσιες βιβλιοθήκες οφείλει να παραμείνει δωρεάν στο σημείο της χρήσης. Επιπλέον, το κόστος συστήματος ΔΔ δεν πρέπει να επηρεάζει την ποιότητα και την ποικιλία των προσφερομένων υπηρεσιών εκ μέρους της βιβλιοθήκης. Γι' αυτό το λόγο, τα χρήματα για την δημιουργία και συντήρηση ενός συστήματος ΔΔ και η αποζημίωση των δικαιούχων δεν πρέπει να προέρχονται από τις βιβλιοθήκες, αλλά να είναι διακριτά χρηματοδοτημένο από το κράτος.

Βιβλιοθηκονομική κοινότητα: IFLA (3)

- **Αναπτυσσόμενες χώρες**

Το ΔΔΔ πρέπει να απορρίπτεται προς όφελος του γενικότερου δημόσιου συμφέροντος, όταν μία χώρα δεν μπορεί να αντέξει τη χρηματοδότηση ενός συστήματος ΔΔ, χωρίς να χρησιμοποιήσει πηγές που χρηματοδοτούν πιο βασικές δημόσιες υπηρεσίες.

Πρέπει επίσης να απορρίπτεται σε χώρες που έχουν χαμηλά επίπεδα γραμματισμού ή αναγνωστικής κουλτούρας, και ως αντιστάθμισμα τα χρήματα του συστήματος ΔΔ να πηγαίνουν για πηγές, υποδομές και τεχνολογίες που θα αυξήσουν τα επίπεδα γραμματισμού.

Έκθεση του International Federation of Reproduction Rights Organizations (1)

- Ως πρώτο βήμα για την αντιμετώπιση του αυξανόμενου προβλήματος των χαμηλών επιπέδων χρηματοδότησης ΔΔΔ σε διεθνές επίπεδο, η έκθεση εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο ορίζεται η χρηματοδότηση ή / και οι πληρωμές ΔΔΔ στις εθνικές νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις που προσδιορίζουν τις χώρες οι οποίες ορίζουν ότι οι πληρωμές ΔΔΔ πρέπει να είναι επαρκείς ή δίκαιες.

Έκθεση του International Federation of Reproduction Rights Organizations (2)

- Το PLR στις 31 Μαΐου 2016 αναθεωρήθηκε λαμβάνοντας υπόψη τα σχόλια από τη συνεδρίαση στις 31 Μαΐου.
- Η Έκθεση έχει επεκταθεί ώστε να συμπεριλάβει και την πρόταση για ένα πλαίσιο για την επίτευξη εύλογων επιπέδων χρηματοδότησης ΔΔΔ προσαρμοσμένων στις ιδιαίτερες συνθήκες συγκεκριμένων χωρών.

Πίνακας με χώρες και συστήματα ΔΔΔ

Χώρες εντός ΕΕ	
ΑΥΣΤΡΙΑ	Καταβάλλεται στους κατόχους δικαιωμάτων η εύλογη αμοιβή εφόσον οι χορηγήσεις επιτρέπονται βάσει της νόμιμης άδειας
ΒΕΛΓΙΟ	Στο νέο νόμο του 2012 περί δημοσίων συμβάσεων προβλέπεται «Επαρκής» αμοιβή
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	Δεν λειτουργεί σύστημα PLR.
ΚΡΟΑΤΙΑ	Επιτρέπεται ο Δανεισμός βάσει του νόμου περί πνευματικής ιδιοκτησίας, εφόσον η εύλογη αμοιβή καταβάλλεται στους κατόχους δικαιωμάτων
ΚΥΠΡΟΣ	Δεν λειτουργεί σύστημα PLR.

Πίνακας με χώρες και συστήματα ΔΔΔ

ΔΑΝΙΑ	Χρηματοδότηση βάσει περιοδικού κυβερνητικού διακανονισμού. Δεν υπάρχει αναφορά αν πρέπει να είναι δίκαιη πράξη πνευματικής ιδιοκτησίας
ΕΣΘΟΝΙΑ	Η νομοθεσία αναφέρεται στην αμοιβή και στην δυνατότητα του ΟΣΔ το δικαίωμα να συμφωνήσει εξ ονόματος των συγγραφέων, αλλά δεν υπάρχει καμία αναφορά αν πρέπει να είναι δίκαιη.
ΦΙΛΑΝΔΙΑ	Η αμοιβή δεν καθορίζεται.
ΕΛΛΑΔΑ	Δεν λειτουργεί σύστημα PLR
ΟΥΓΓΑΡΙΑ	Το PLR εισήχθη υπό την τροποποίηση του νόμου περί πνευματικής ιδιοκτησίας c2009 και διοικείται από την HLACS. Κείμενο σχετικού νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων η τροπολογία δεν βρέθηκε.
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	Δεν υπάρχει καμία αναφορά στη νομοθεσία για το εάν η αμοιβή πρέπει να είναι εύλογη ή δίκαιη.
ΙΤΑΛΙΑ	Το Υπουργείο Πολιτισμού ίδρυσε το Ταμείο ΔΔΔ το 2006 για «κοινωνικούς και πολιτιστικούς» σκοπούς. Δεν φαίνεται να περιλαμβάνει καμία αναφορά σε δίκαιες πληρωμές.
ΛΕΤΟΝΙΑ	Αμοιβές που οφείλονται βάσει νομοθεσίας, αλλά δεν ορίζεται ως δίκαιες.

Πίνακας με χώρες και συστήματα ΔΔΔ

ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ	Η νομοθεσία αναφέρει ότι η αμοιβή πρέπει να είναι δίκαιη.
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	Ορίζεται από τη νομοθεσία για τη δίκαιη αμοιβή.
ΜΑΛΤΑ	Το Εθνικό Συμβούλιο Βιβλίου ξεκίνησε το πρόγραμμα PLR με κρατική χρηματοδότηση το 2014. Είναι ξεχωριστό από τα πνευματικά δικαιώματα και φαίνεται να μην υποστηρίζεται από τη νομοθεσία. Δεν κάνει αναφορά αν οι πληρωμές πρέπει να είναι δίκαιες ή διαφορετικές.
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	Η αμοιβή να είναι δίκαιη.
ΠΟΛΩΝΙΑ	Το PLR το εισήγαγε, τον Σεπτέμβριο του 2015, στην τροποποίηση του Νόμου περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας (άρθρο 28), προβλέποντας αποζημίωση σε αυτούς που δανείζουν, αλλά δεν φαίνεται να ορίζουν την αποζημίωση ως δίκαιη ή διαφορετική.
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	Δεν λειτουργεί σύστημα PRL.

Πίνακας με χώρες και συστήματα ΔΔΔ

ΡΟΥΜΑΝΙΑ	Δεν λειτουργεί σύστημα PLR
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΣΛΟΒΑΚΙΑΣ	Υπάρχει η αναφορά ότι πρέπει να συμφωνηθεί συλλογική σύμβαση παραχώρησης αδειών για τη διάδοση έργων με δανεισμό. Το Υπουργείο Πολιτισμού να ρυθμίσει τη μορφή και το ύψος της αμοιβής. Δεν υπάρχει αναφορά στο αν η αμοιβή πρέπει να είναι δίκαιη
ΣΛΟΒΕΝΙΑ	Ο νόμος του 1995 δίνει στους δημιουργούς το δικαίωμα εύλογη αμοιβή
ΙΣΠΑΝΙΑ	Η αμοιβή θα καθοριστεί με βασιλικό διάταγμα. Ορίστηκε σε 0,16 ευρώ ανά βιβλίο που αγοράσατε και 0,05 ευρώ ανά εγγεγραμμένο χρήστη
ΣΟΥΗΔΙΑ	Δεν ορίζεται ο βαθμός αμοιβής. Το επίπεδο αμοιβής υπόκειται σε διαπραγματεύσεις με την κυβέρνηση για τον καθορισμό της πολιτικής.
ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	Δεν υπάρχει καμία αναφορά στη νομοθεσία για το κατά πόσον η αμοιβή πρέπει να είναι εύλογη ή δίκαιη νομοθεσία.

Ερωτηματολόγιο ΕΕΒΕΠ

	2015	2016
Βιβλιοθήκες	50	50
Κάτοικοι		1.903.756
Εγγεγραμμένοι χρήστες		223.141
Δανεισμοί	799.214	699.618
Προϋπολογισμοί αγοράς βιβλίων	108.536	126.540

Δείκτες

- Τόμοι βιβλίων ανά κάτοικο: 0,85
- Εγγεγραμμένοι χρήστες: 11% του πληθυσμού
- Δανεισμοί ανά κάτοικο 2015: 0,41
- Δανεισμοί ανά κάτοικο 2016: 0,36
- Δανεισμοί ανά χρήστη: 3,5
- Κόστος βιβλίου / κάτοικοι 2015: 0,05 €
- Κόστος βιβλίου / κάτοικοι 2016: 0,06 €

Δεδομένα

- Έρευνα τεκμηρίωσης εκτιμά ότι υπάρχουν 491 Δημόσιες Βιβλιοθήκες στην Ελλάδα, ή 0,4 ανά 10.000 κατοίκους, ποσοστό που όταν συγκριθεί με τον μέσο όρο 1,3 βιβλιοθηκών ανά 10.000 κατοίκους του συνόλου της ΕΕ είναι εξαιρετικά χαμηλό.

(Πηγή: Οι αντιλήψεις των χρηστών για τα οφέλη από τις ΤΠΕ στις Δημόσιες Βιβλιοθήκες στην Ελλάδα, Μάρτιος 2013)

Δεδομένα

- Εκτιμάται ότι 0,9 εκατομμύρια ενήλικες στην Ελλάδα, περίπου ένας στους δέκα ενήλικες στη χώρα (9%) χρησιμοποίησαν δημόσια βιβλιοθήκη τους τελευταίους 12 μήνες, ποσοστό σημαντικά χαμηλότερο από τον μέσο όρο ποσοστού 23% στην ΕΕ.

(Πηγή: Οι αντιλήψεις των χρηστών για τα οφέλη από τις ΤΠΕ στις Δημόσιες Βιβλιοθήκες στην Ελλάδα, Μάρτιος 2013)

Δεδομένα

- Η χρήση βιβλιοθηκών ήταν ελαφρώς υψηλότερη στις μικρότερες πόλεις (13%), απ' ότι στις μεγάλες πόλεις (8%) ή τις αγροτικές περιοχές (6%).
- Η χρήση βιβλιοθηκών ήταν υψηλότερη μεταξύ όσων φοιτούν ακόμα – ποσοστό 17% αυτής της ομάδας χρησιμοποίησε κάποια δημόσια βιβλιοθήκη τους τελευταίους 12 μήνες, ποσοστό, πάντως, αρκετά χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ.

(Πηγή: Οι αντιλήψεις των χρηστών για τα οφέλη από τις ΤΠΕ στις Δημόσιες Βιβλιοθήκες στην Ελλάδα, Μάρτιος 2013)

Δεδομένα

- **Άτυπη και μη τυπική μάθηση**
Στην Ελλάδα, 39% των χρηστών βιβλιοθηκών συμμετείχαν σε κάποια εκπαιδευτική δραστηριότητα εντός μιας βιβλιοθήκης τους τελευταίους 12 μήνες, ποσοστό υψηλότερο από τον μέσο όρο 25% του συνόλου της ΕΕ.

(Πηγή: Οι αντιλήψεις των χρηστών για τα οφέλη από τις ΤΠΕ στις Δημόσιες Βιβλιοθήκες στην Ελλάδα, Μάρτιος 2013)

Για τη Δημιουργία ενός Συστήματος Δημόσιου Δανεισμού στη χώρα μας

Συμπεράσματα

- Οι Δημοτικές Βιβλιοθήκες ως κατεξοχήν φορείς της ελεύθερης πρόσβασης στη γνώση, τη σκέψη, την κουλτούρα και τη δημοκρατία αποτελούν τους κοινωνούς για την εξασφάλιση της πρόσβασης στη γνώση και πληροφορία.
- Στοχεύουν στη βελτίωση των συνθηκών ζωής και στην κάθε είδους εξέλιξη του ατόμου (οικονομική, πολιτιστική ή ηθική κλπ.)

- Η ελευθερία της σκέψης όσο και της έκφρασης είναι απαραίτητες προϋποθέσεις για την ελεύθερη πρόσβαση στην πληροφόρηση.
- Μια δέσμευση απέναντι στην πνευματική ελευθερία είναι βασική ευθύνη μιας βιβλιοθήκης και του επιστήμονα της πληροφόρησης

Σας ευχαριστούμε

